

İNŞAAT SEKTÖRÜ ANALİZİ

Protestolar Altında ve Kriz Kaygıları
ile 2012'ye Girerken

Dünya - Türkiye - İnşaat Sektörü

Ocak
2012

TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

*“Tarih tekrarlanmaz ama kafiyeli akar.”
(History doesn't repeat itself, but it does rhyme)
Mark Twain*

ÖZETİN ÖZETİ

2011 dünyada siyasi ve ekonomik boyutlarıyla önemli çalkantıların yaşandığı bir yıl oldu. 26 yaşındaki Tunuslu manav Muhammed Buazizi'nin 17 Aralık 2010 günü belediye binası önünde “yoksulluğa ve işsizliğe son” çığlığı ile kendisini yakarak ateşlediği işaret fişeği önce Tunus ve Mısır'da, ardından Libya'da, sonra Avrupa'dan Amerika'ya ve oradan Asya'ya uzanan geniş bir coğrafyada yankılandı.

Mısır, Yemen ve Libya'da diktatörler yıkıldılar. Suriye zorlanmaya devam ediyor. Arap Baharı'nın birinci yıldönümünde “Şii-Sünni çelişkisi” başta olmak üzere Irak üzerinde düğümlenen fay hatlarında kaygı verici enerji birikimleri gözleniyor. Uluslararası güçlerin nihai amacının bölgenin küresel sistemin işlevsel bir parçası haline getirilmesi olduğu biliniyor. Bu amaca ulaşılmasında -Çin-Rusya-Suriye üçlüsüyle işbirliği içerisinde- ciddi bir engel oluşturan İran'ın bertaraf edilmesi arayışı bölgede Irak üzerinde patlayacağı tahmin edilen bir fırtına olasılığını artırıyor. Suriye ile yaşanan gerginlik ve fırtınanın merkezine olan yakınlık “olası bir savaşa Türkiye de taraf olabilir” kaygısını artırıyor.

Yurtdışındaki işlerinin yaklaşık yarısı Ortadoğu ve Kuzey Afrika bölgelerinde yoğunlaşan Türkiye Müteahhitler Birliği üyeleri bölgede barış istiyorlar ve “Barış olduğu zaman ufkumuz açılıyor” diyorlar. Libya'daki yeni hükümetten öncelikli beklentileri ise alacaklarının bir an önce ödenmesi.

Yakın tarihteki en bulaşıcı virüs olan küresel kriz 2009'dan 2012'ye uzanmış, finans sektöründen reel sektöre sıçramış, Avrupa'da devletlerin borç krizine dönüşmüş, pek çok ekonomiyi durgunluğa sürüklemiş ve Ortadoğu'da savaş olasılıklarını artırmış olarak yoluna devam ediyor. Bu süreçte sadece firmalar değil, siyasi ve ekonomik paradigmlar, uluslararası kuruluşlar ve hükümetler de önemli sınavlardan geçiyorlar. Tahrir meydanından Atina'ya, Wall Street'ten Moskova'ya uzanan geniş bir coğrafyanın iki ortak paydası “bu iş böyle yürümez” diyerek sokağa dökülenlerle “bu işin sonu nereye varacak?” diye düşünenler oldu. “Time” dergisi Aralık 2011 sayısında yılın adamını kara kara düşünenlerden değil sokağa dökülenlerden seçti ve “protestocu”yu “Yılın Adamı” ilan etti. Kararın kendisi kadar gerekçesi de ilginçti: *“Bu yıl her yerde insanlar geleneksel liderliğin başarısızlığından ve kurumların etkin olamamasından yakındılar. Politikacılar bir sonraki seçimin ötesine bakamıyorlar ve zor kararları almaya yanaşmıyorlar. Bu nedenle bu yıl bir kişiyi seçmedik. Zira liderlik bu kez piramidin tepesinden değil tabanından geldi.”*

Avro Bölgesini derinden etkileyen borç krizi Batılı bankalar üzerindeki baskı ve riskleri artırmaya devam ediyor. 2011 Aralık ayı başında uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch, bankacılık sektörünün karşı karşıya bulunduğu güçlüklerin arttığını belirterek Bank of America, Barclays, BNP Paribas, Credit Suisse, Deutsche Bank, The Goldman Sachs, Morgan Stanley ve Societe Generale bankalarının kredi notlarını indirdi. Kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poors ise Ocak 2012'de önce aralarında Fransa, Avusturya ve İtalya'nın da bulunduğu 9 Avro Bölgesi ülkesinin kredi notunu, bir hafta sonrasında ise Avrupa Birliği'nin mali kurtarma fonu olan Avrupa Finansal İstikrar Fonu'nun (EFSF) notunu düşürdü.

Yunanistan ve İtalya'da hükümetler devrilirken, Almanya'nın Avrupa'daki hegemonyası artarken, ülkelerin ve halklarının karar verme hakkı ellerinden giderken İngiliz medyasında “Frankfurt Grubu” diye bir yapının oluştuğuna, G20 Cannes toplantısında şekillenen bu yapının AB yönetimini fiilen üstlendiğine ilişkin yazılar yer aldı. Bu gelişmeler karşısında “Kapitalizmle demokrasinin 300 yıllık yol arkadaşlığı Avrupa'da sona mı eriyor?” sorusunu soranlar çoğaldı.

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Ocak 2012'de güncellenen Küresel Ekonomik Görünüm raporunda,

Avro Bölgesi'nin bu yıl %0.5 daralarak resesyona girmesinin beklendiği, küresel büyüme tahmininin ise %4'ten %3.3'e indirildiği yer aldı. Türkiye'nin de dahil olduğu gelişmekte olan ülkeler için 2012 büyüme tahmini %6.1'den %5.4'e düşürüldü.

25-29 Ocak 2012 tarihlerinde İsviçre'nin Davos kentinde toplanan Dünya Ekonomik Forumu'nun ana teması "Endişe" idi. Forum küresel ekonomik kaygıların ağırlık kazandığı tartışmalara, Avro Bölgesi'ndeki krizin kontrol altına alındığına ilişkin umutlara, eşitsizlik ve genç nüfus işsizliği ile ilgili değerlendirmelere ve "Wall Street'i İşgal Et" eylemcilerinin gösterilerine sahne oldu.

Son dönemde açıklanan veriler ABD'de işsizlik başvurularının 2008'den bu yana en düşük seviyesine gerilediğini gösterse de OECD istatistikleri ABD'de gelir adaletsizliğinin ve yoksulluğun arttığına işaret ediyor. Wall Street işgalcileri "*Piyasa kumarbazlarının neden oldukları faturayı ödemeyiz. Sosyal adalet isteriz.*" diyerek sokaklara dökülüyorlar. Stratejik dikkatini hızla yükselen Çin faktörünü dengelemek amacıyla Uzakdoğu'ya kaydıran ve 2012'de resesyona girmesi beklenen Avrupa'ya ihracattan ümidini kesen ABD, yüksek büyüme temposunu sürdüren Asya-Pasifik ülkeleriyle yeni bir serbest ticaret bölgesi kuruyor. Asya-Pasifik Serbest Ticaret Bölgesi'nden (APEC) farklı olarak, Trans-Pasifik Ortaklığı için ABD, Avustralya, Endonezya, Malezya, Singapur, Yeni Zelanda, Vietnam, Brunei, Peru ve Japonya prensipte anlaşılabilir.

BRICS ülkeleri ve özellikle Çin Avrupa'ya "*yardım elini uzatırım ama karşılığında AB'ye ihracatımı artırmak isterim*" diyor. Bu durum ihracatının yaklaşık yarısını Avrupa'ya yapan Türkiye'yi yakından ilgilendiriyor.

Türkiye ekonomisi 2011 yılının üçüncü çeyreğinde %8.2 büyüme kaydetti. Böylece Türkiye dünyada Çin'den sonra en hızlı büyüyen ikinci ekonomi oldu. Yılın 9 aylık dönemindeki büyüme ise %9.6 olarak gerçekleşti. 2011 yılı büyüme oranının %7.5 - 8.0 aralığında olacağı tahmin ediliyor. IMF'nin Türkiye için büyüme tahmini %2.5 oldu. Ekonomi yönetiminin öngörüsü ise Türkiye'nin 2012 büyümesinin %4 civarında gerçekleşeceğini yönünde.

İnşaat sektöründe 2011 yılının üçüncü çeyreğindeki büyüme %10.6, ilk 9 aylık dönemdeki büyüme ise %12.7 oldu. Sektörün uzun vadeli yatırımlardaki ihtiyatlı tutumu devam ederken konut satışlarının bir önceki döneme kıyasla %5.8 oranında gerilemesi, bir yandan yükselen faizlerin diğer yandan tüketicinin harcama eğilimlerinin azalmasının bir sonucu olarak değerlendiriliyor. Sektörün 2011 büyümesinin %10 olarak gerçekleşmesi, 2012'de ise büyümenin yavaşlaması bekleniyor. 2012'de inşaat sektörünün performansını yükseltecek en önemli 2 faktör ise yabancıların gayrimenkul alımlarının kolaylaştırılması ile kentsel dönüşüm projelerinin uygulamaya konulması olarak görülüyor.

DÜNYA EKONOMİSİ

Küresel Görünüm, Politikalar, Beklentiler

Uluslararası Para Fonu (IMF) Ocak 2012 tarihli Dünya Ekonomik Görünüm Raporunda Avro Bölgesi borç krizinin derinleşmesi ihtimalinin dünya ekonomisini tehdit ettiğini belirtmiş ve güven artırıcı politikaların tasarlanması çağrısında bulunmuştur. IMF 2011 Eylül ayında 2012'de dünya ekonomisi için öngördüğü %4'lük büyüme tahminini %3.3'e indirmiştir. 2013 yılında ise dünya ekonomisinin %3.9 büyüyeceğini öngörmüştür.

IMF tarafından Avro bölgesi için Eylül ayında bu yıl için %1.1, gelecek yıl için ise %1.5 büyüme tahmininde bulunulmuştu. Ocak 2012 güncellemesinde ise Avro bölgesinde bu yıl %0.5 küçülme, gelecek yıl ise %0.8 büyüme öngörülmüştür. AB'nin bütününde ise bu yıl %0.1 küçülme yaşanacağı tahmin edilmektedir.

IMF 2012'de Asya ülkeleri için göreceli olarak daha iyimser tahminlerinde bulunmuş, Çin'de %8.2, Hindistan'da ise %7 büyüme olacağını belirtmiştir. Latin Amerika'da beklenen büyüme ise %3.6'dır.

IMF, ABD'ye ilişkin bir önceki %1.8'lik büyüme tahmininde değişiklik yapmazken Japonya'ya ilişkin büyüme tahminini %2.3'ten %1.7'ye indirmiştir. Ortadoğu ve Kuzey Afrika'ya ilişkin 2012 yılı büyüme tahmini %3.2, Sahra Altı Afrika'sında beklenen büyüme ise %5.5'tir.

Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda, Avro bölgesi ekonomilerinin 2012 ortalarında ılımlı bir durgunluğa gireceği beklentisinin altı çizilmiş, yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerdeki büyümenin de dış koşulların kötüleşmesi ve iç talebin zayıflaması nedeniyle yavaşlayacağı kaydedilmiştir.

IMF'nin Raporunda yer alan değerlendirmelerden bazıları şöyledir:

- Karşılaşılan en acil politika zorlukları; güvenin yeniden kazanılması ve sürdürülebilir düzenlemeler, kaldıraçların sınırlanması, daha fazla likidite sağlanması ve parasal uyarlamalarla büyümeyi destekleyerek Avro bölgesinde krize son verilmesi;
- Diğer büyük gelişmiş ekonomilerde ana politika gereklilikleri; bir yandan toparlanmayı desteklerken, diğer yandan orta vadeli mali dengesizliklerin üzerine gidilmesi ve finansal sistemlerin onarılarak reforma tabi tutulması;
- Yükselen ve gelişmekte olan ekonomilerde kısa vadeli politikaların, ılımlı iç büyümeye ve gelişmiş ekonomilerden yavaşlayan talebe yanıt vermeye odaklanması.

2012 yılına ilişkin en güncel ve kapsamlı analizlerden biri de ABD'li yatırım bankası Morgan Stanley tarafından yapılmış ve "Global Ekonomik Forum - 2012 Görünümü" başlığı altında 15 Aralık 2011 tarihinde yayınlanmış olan değerlendirmedir. Bu değerlendirmede ABD ve Avrupa'da alınacak kararların küresel görünümü değiştirecek anahtarlar olacağı belirtilmiştir. Baz senaryoda (gerçekleşme olasılığı en yüksek olan) Avrupa'da durgunluk, ABD'de cılız büyüme, yükselen ekonomilerde büyüme performansının daha da gerilemesi olarak tanımlanmış, küresel büyümenin ise uzun dönemdeki ortalamasının altında gerçekleşeceği öngörülmüştür.

Karamsar senaryo ise derin (full-blown) bir resesyondur ve dengeyi alt üst etmesi fazla zaman almayacaktır. Baz senaryoda Avrupa hükümetlerinin mali entegrasyon doğrultusunda güveni istikrara kavuşturacak büyük adım atacakları ve ABD Kongresinin bu yılki uyarıcı önlemleri uzatacağı varsayılmıştır. Mevcut politika yanlışlarına bakıldığında bu varsayımlar aşırı iyimser görünebilir. Bu cephelerde başarılı olunmaması ABD ve Avrupa'yı etkisi altına alacak derin bir resesyona olacaktı ki bu da küresel ekonominin büyümesinin %2.5 sınırının altına düşmesi riski demektir.

IMF ile paralellik gösteren bir biçimde Morgan Stanley son olarak 17 Ağustos 2011'de revize ettiği küresel büyüme tahminlerini hem küresel hem de Avro Bölgesi ölçeğinde aşağı çekmiş ve Avrupa'nın yeniden durgunluğa girdiğini vurgulamıştır. Bu çerçevede 2012 yılı için öngörmüş olduğu %3.8'lik küresel büyüme oranını %3.5'e indirmiştir. Bu değerlendirmenin arkasındaki ana etken Avro bölgesi için yapılan tahminlerin aşağı çekilmesi olmuştur. Durgunluk, Avrupa'nın gelişmiş ülkelerinde de kaçınılmaz hale gelmiş, bu ülkeler için öngörülmüş olan %0.5'lik büyüme tahmini mevcut durumda %0.2'lik küçülme şeklinde revize edilmiştir. Benzer nitelikte bir keskin düşüş daha önce %1.4 büyüyeceği tahmin edilen İngiltere için de söz konusu olmuş ve bu oran %0.6'ya indirilmiştir. ABD için öngörülen büyüme oranında %2.1'den %2.2'ye yükseliş şeklinde yukarı yönlü ve resmin bütününe etkilemeye yeterli olmayacak kısmi bir değişiklik yapılmıştır. Öte yandan Kongre'nin 2011 yılındaki mali desteğin 2012 yılında da devam etmesine onay vermemesi halinde, ABD'nin büyüme hızının yeniden eksiye geçebileceği belirtilmiştir. Yükselen ekonomiler için yapılmış olan büyüme tahmini %6.4'ten %5.7'ye indirilmiştir. Almanya'nın bile

Avrupa'yı saracak olası bir resesyondan kurtulmasının olanaksız olduğunu düşünen Morgan Stanley analistleri “Rusya muhtemelen olumlu bir büyüme performansı sergileyen tek ülke olacak” tahmininde bulunmuşlardır (Global Economic Forum, 15.12.2011).

Avrupa, Kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgesinin (CEEMEA) 2012 ekonomik performansı konusunda da oldukça kötümser bir tablo çizilmiştir. Bölge için yapılmış olan 2012 büyüme tahmini %4.3'den %3.6'ya indirilmiştir. 2011'de beklenen büyümenin %4.7 olduğu dikkate alındığında bu rakam dikkat çekici bir yavaşlama beklentisine işaret etmektedir. 2013 için öngörülen baz senaryo ise bölge GSYH'sının %3.9 oranında büyümesidir. Bu rakam Avro bölgesinde beklenen benzer bir toparlanmanın da uzantısı niteliğinde olmak üzere bölge genelinde kısmi bir gelişmeye işaret etmektedir.

Öte yandan CEEMEA bölgesinin bütünü için öngörülen rakamları değerlendirirken bölge içindeki ülkelerin performansları arasındaki farklılıkları da gözden kaçırmamak gerekmektedir. Örneğin bölge ülkeleri arasında önemli bir ağırlığı olan Rusya'nın 2012'de %5.0 büyümesi ve 2011'dekine kıyasla daha yüksek büyüme kaydedecek tek ülke olması beklenmektedir. Morgan Stanley'in ülkelere ilişkin tahminleri ana hatlarıyla aşağıda özetlenmektedir;

Türkiye: 2012'de sert düşüş

Morgan Stanley Türkiye'nin 2011 büyüme tahminini %6.6'dan %7.2'ye yükseltmiştir. Ancak bu değişim daha güçlü bir baz etkisi yarattığından ve ayrıca Avrupa'daki durgunluğun, küresel finansal sistemdeki sıkıntılarının ve sıkı para politikasının sonucu olarak büyümede keskin bir düşüş yaşanacağı ve 2012 büyüme oranının %2.7'ye gerileyeceği öngörüsünde bulunmuştur. Bu tablo, Türkiye'nin 2012 yılında en sert düşüşü yaşayacak ülke olacağı anlamına gelmektedir.

Polonya: Yavaşlamaya rağmen Orta ve Doğu Avrupa'nın (CEE) Büyüme Yıldızı

Güçlü iç talep ve dış gelişmelere göreceli olarak daha az açık olması nedeniyle Polonya'da diğer Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin (CEE) üstüne çıkan bir büyüme performansı beklenmektedir.

Macaristan: Teknik resesyona olası

2012'de Macaristan'da büyüme beklenmemekte ve önümüzdeki altı aylık süre içerisinde muhtemelen teknik resesyona yaşanacağı tahmin edilmektedir. İç talep hala düşüktür ve net ticaret katkısının Avrupa merkez ülkelerindeki yavaşlamaya bağlı olarak gerilemesi yüksek bir olasılıktır. Yetkililer Macaristan'ın IMF veya AB'den gelecek dış desteğe çok daha açık hale gelmiş olduğunu belirtmektedir.

Çek Cumhuriyeti: Dış dinamikler zayıfladıkça tekleyecek ekonomi

Avro bölgesinin artan zafiyetlerine bağlı olarak Çek Cumhuriyeti için daha önce %1.5 olarak öngörülmüş olan büyüme oranı %0.5 olarak revize edilmiştir.

Rusya: 2012'de daha hızlı büyüyecek olan tek ülke

Rusya için öngörülen 2011 büyüme tahmini %4.5, 2012 beklentisi ise %5.0 olarak revize edilmiştir. Seçim öncesi dönem olması nedeniyle 2011'in 4. çeyreği ile 2012'nin ilk çeyreğinde ufukta kamu harcaması görünmekte, özel sektör yatırımlarının ise Mart'tan sonra ve siyasi belirsizliğin sona ermesiyle canlanması beklenmektedir.

Morgan Stanley ekonomistlerinin Rusya ile ilgili olarak çizdikleri olumlu tabloya karşın bazı yorumcuların Rusya ekonomisinin kırılma noktalarına ilişkin görüşlerini de dikkate almakta yarar vardır. Bu yorumcular, ekonomik büyümenin petrol ve doğal gaz fiyatlarına aşırı bağımlı olması, diğer sektörlerdeki büyümenin kısa vadeli sermaye hareketlerine dayalı olması, küresel krizin başlaması ile birlikte sermaye çıkışlarının başlamış ve gelir dağılımındaki adaletsizliğin artmış olması gibi gelişmelerin Rusya Federasyonu'nun siyasi ve ekonomik geleceği için önemli tehlike sinyalleri olarak algılanması gerektiğini ifade etmektedirler.

Güney Afrika: Bazı aşağı yönlü risklere rağmen istikrar

2012 için öngörülmüş olan %3'lük büyüme, Güney Afrika'nın en büyük ticaret partneri olan ve ihracatında %30'luk bir paya sahip olan Avrupa'daki büyüme beklentisinin aşağı çekilmesi paralelinde, %2.7'ye indirilmiştir. Net ihracat pozisyonunun zayıflaması yatırımlardaki toparlanmanın 2012 yerine 2013'e sarkmasına neden olabilecek hanehalkı tüketimi ile kamu harcamaları üzerinde olumsuz etkiler yaratabilecektir.

Ukrayna: Ufukta bir IMF programı mı var?

Sıkılaştırılan politikalara ve özellikle de kredi faiz oranlarındaki mevcut yükselmeye bağlı olarak 2012'de ekonominin keskin bir biçimde yavaşlaması beklenmektedir.

Kazakistan: Hem yüksek enflasyon hem yüksek büyüme

Kazakistan'da, petrol ve doğalgaz sanayisine yapılan doğrudan yabancı yatırımlara ve hükümetin 2013'e doğru biraz yavaşlaması beklenen iddialı yatırımlarına bağlı olarak, yüksek bir büyüme performansı beklenmektedir. Enflasyonun da %8 gibi yüksek bir oranda olacağı tahmin edilmektedir.

Çin: Azalan enflasyon ortamında istikrarlı büyüme

Çin'de gıda ve emtia fiyatlarındaki artışlara bağlı olarak yüksek seviyelerde seyreden ve Haziran 2011'de zirveye ulaşan enflasyon, para politikalarının sıkılaştırılmasına ve anti-enflasyonist tedbirlerin alınmasına bağlı olarak Haziran'dan sonra gerilemeye başlamıştır. Aynı zamanda ekonominin büyümesi, içeride sıkılaştırılan politikalara dışarıdan ise talep azalmasına bağlı olarak hız kesmiş ve yılın üçüncü çeyreğinde trendin altına inerek istikrarlı bir görünüm kazanmıştır. Öte yandan Çin ekonomisinin ana göstergeleri sağlıklı olmaya devam etmektedir. Birincisi altyapı yatırımlarındaki kısmi yavaşlamaya karşın yatırımlardaki büyüme imalat yatırımları ile sosyal konut inşaatlarına bağlı olarak canlılığını sürdürmektedir. Buna ek olarak, enflasyon baskısının hafiflemesi sayesinde son dönemde perakende satışlar toparlanmış ve sanayi üretimi artışı istikrara kavuşmuştur.

Morgan Stanley'in yukarıdaki analizine ek olarak bazı ekonomistlerin kredi genişlemesi ile gayrimenkul sektöründeki büyümenin Çin ekonomisinin kırılganlıklarının başında geldiği şeklinde yorumlar yaptıklarına değinmekte de yarar vardır.

ABD:

ABD Merkez Bankası (FED), ABD için daha önce 2012 için belirlemiş olduğu %2.5-2.9 büyüme tahminlerini %2.2-2.7 aralığına çekmiş, daha önce %8.5 olarak belirlediği işsizlik oranının %8.2'ye düşeceği öngörüsünde bulunmuştur. Daha önceki açıklamalarının aksine bu kez enflasyonun yakından izlenmediğini duyurmuş, enflasyon hedefini ise %2 olarak resmileştirmiştir.

AVRUPA'YA BAKIŞ

2012'de ciddi bir durgunluk yaşaması kaçınılmaz hale gelen AB'nin, üye ülkelerin borçları ve Avro'nun durumu gibi büyük ölçekli sorunlar nedeniyle dağılma noktasına bile gelebileceği değerlendirmeleri artık kimseyi şaşırtmamaya başlamıştır.

Uluslararası Para Fonu'nun (IMF) Ocak 2012'de güncellenen Küresel Ekonomik Görünüm raporunda epeyce karamsar öngörülerde bulunulmuştur. Raporda, Avro Bölgesi'nin bu yıl %0.5 daralarak resesyona girmesinin beklendiği, küresel büyüme tahmininin ise %4'ten %3.3'e indirildiği yer almış, Avrupa'daki ekonomik durgunluğun ağırlıklı olarak "borç sorunu" içerisindeki ülkelere kaynaklanacağına altı çizilmiştir. IMF'nin tahminleri 2012'de İtalya'nın %2.2, İspanya'nın %1.7 küçüleceği, Yunanistan ile Portekiz'deki küçülmelerin ise daha da derin olacağıdır. Avro Bölgesi içindeki

ticaretin daralmasının katkısıyla Almanya'nın büyümesinin dahi 2012'de %0.3 ile sınırlı kalması beklenmektedir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poor's (S&P) Ocak ayında aralarında Fransa, Avusturya ve İtalya'nın da bulunduğu 9 Avro Bölgesi ülkesinin kredi notunu düşürmüş, bir hafta kadar sonra da Avrupa Finansal İstikrar Fonu'nun (EFSF) notunda indirim yapmıştır. Fransa ve Avusturya'nın 'AAA' olan uzun vadeli kredi notunu birer puan düşürerek 'AA+'ya çeken S&P, Fransa'nın kredi not görünümünü de 'negatif' olarak belirlemiştir. İtalya'nın notunu 'A'dan 'BBB+'ya, İspanya'nın notunu da 'AA-'dan 'A'ya indiren S&P, Avro Bölgesi'nin bir numaralı ekonomisi Almanya'nın 'AAA' olan notunda değişiklik yapmamıştır. S&P, Portekiz ve Kıbrıs Rum Kesimi'nin notlarını iki puan düşürürken Malta, Slovakya ve Slovenya da bu fırtınadan paylarına düşeni almışlardır. S&P açıklamasında, not indirimlerine gerekçe olarak Avro Bölgesi'ndeki artan sistematik stresi ve Avro Bölgesi'ndeki olası yeni resesyon riskindeki artışı göstermiştir.

S&P'nin son olarak Fransa'nın notunu indirmesinin ardından dünyada uluslararası 3 kredi kuruluşundan (S&P, Fitch ve Moody's) en yüksek not olan 'AAA'ya sahip ülke sayısı 12'ye gerilemiştir. Avusturya'nın notunun da düşürülmesinin ardından bu listede yer alan Avrupa ülkelerinin sayısı 9'a inmiştir. 'AAA' notuna sahip olan söz konusu 9 Avrupa ülkesi: İngiltere, Danimarka, Finlandiya, Almanya, Lüksemburg, Hollanda, Norveç, İsveç ve İsviçre'dir. Bunun dışında 'AAA'ya sahip diğer ülkeler Kanada, Singapur ve Avustralya'dır.

23 Ocak 2012 tarihinde Berlin'de yaptığı bir konuşmada IMF Başkanı Christine Lagarde geleceğe yönelik politikanın ana unsurlarına ilişkin olarak: Küresel kaygıların merkezinde yer alan Avrupa'nın daha güçlü büyümeye, daha güçlü koruma duvarlarına (larger firewalls) ve daha derin bir entegrasyona ihtiyacı olduğunu söylemiştir.

Avro Bölgesi ile ilgili olarak Davos'ta CNBC'ye yaptığı açıklamada ünlü ekonomist Roubini Avrupa'nın her yerinde durgunluk olduğunu, durumun daha da düzensiz hale gelmesi durumunda ikinci dip olasılığının gündeme geleceğini, Avrupa'da büyüme ve rekabet gücü olmadığını, finanse edilemeyen cari açıklar olduğunu, Yunanistan'ın 12- 18 ayda Euro'dan çıkacağını ve de bunu yapan son ülke olmayabileceğini belirtmiş, Avrupa'daki sorunların çözümünün yıllar alacağını ve Avrupa'nın kemer sıkamak yerine büyümeye odaklanması gerektiğinin altını çizmiştir.

Ünlü yatırımcı Soros ise Davos'ta yaptığı açıklamada Avrupa'nın kendi kendini besleyen bir 'düşüş sarmalı' içinde olduğunu söylemiş, bu sarmal içinde Avro Bölgesi'nin zayıf ülkelerinin döviz cinsinden borçlanan Üçüncü Dünya ülkeleri haline geldiğini belirtmiş ve kendi finansal krizinde mücadele eden Macaristan'ın durumunun, AB'nin mevcut politikalarını devam ettirmesi halinde, olacakların habercisi olduğunu ifade etmiştir.

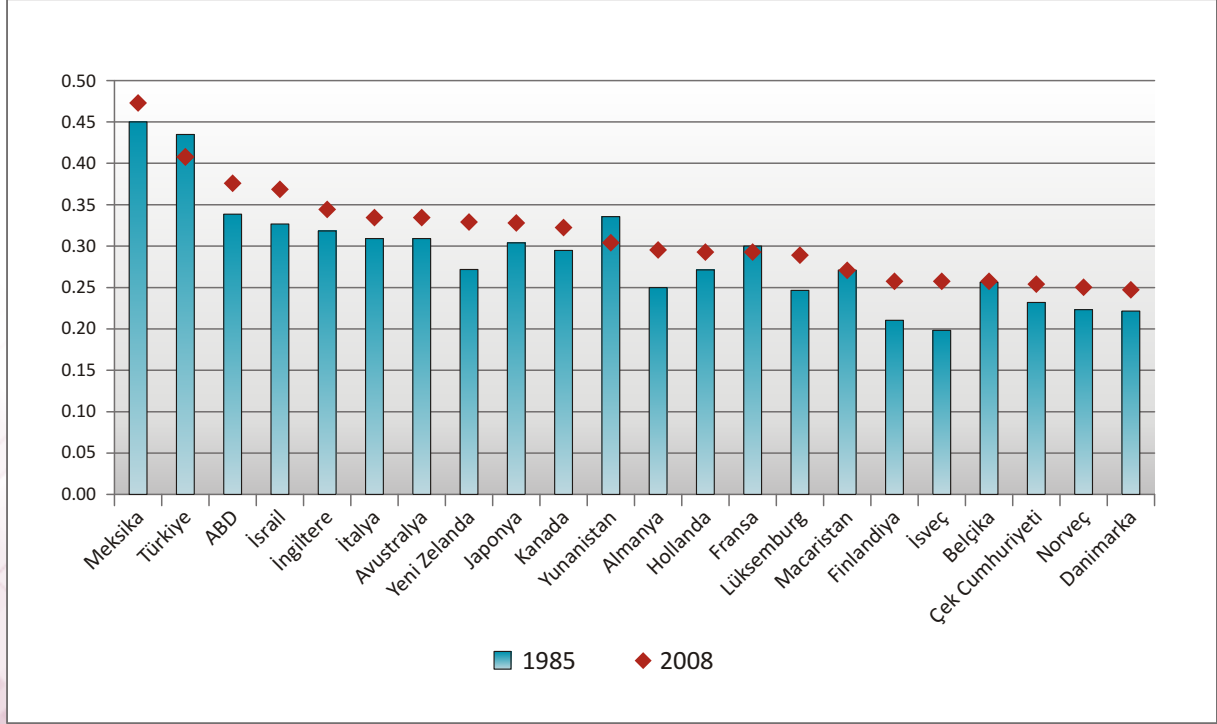
OECD Ne Diyor?

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) ülkelerinde 2011 Eylül'de ortalama %8.2 olan işsizlik oranı 2011 Ekim ayında %8.3'e yükselmiştir. OECD raporunda, "OECD ülkelerindeki işsiz sayısı Ekim'de 45.1 milyon kişiye ulaştı. 2010 Ekim ayından 1.5 milyon kişi daha az olmasına karşın, halen 2007 Ekim ayından 14.1 milyon kişi daha fazla işsiz var" denilmiştir.

OECD'nin 05 Aralık 2011 tarihinde yayınladığı "Gelir Eşitsizlikleri" (*Divided We Stand: Why Inequality Keeps Rising*) konulu yeni raporda OECD ülkelerinde zenginle fakir arasındaki uçurumun son 30 yıldan bu yana en yüksek düzeye ulaştığı belirlenmiş ve hükümetler önlem almaya davet edilmişlerdir. Raporda, incelenen 22 ülkenin 17'sinde 1980'lerden 2008 deki global mali krize kadar gelir eşitsizliğinin büyüdüğü

belirlenmiştir. Diğer bir deyimle küreselleşme, bölüşümde adalet değil adaletsizlik getirmiştir. OECD araştırmasında gelir eşitsizliğinin en büyük olduğu ülkelerin Meksika, Türkiye ve ABD olduğu saptanmıştır.

OECD Ülkelerinde Gelir Eşitsizliği (Gini Katsayısı)

Kaynak: OECD

TÜRKİYE: 2011 İLK 9 AY

2011'in üçüncü çeyreğinde Türkiye geçen yılın aynı dönemine kıyasla %8.2 oranına ulaşan GSYH artışı ile yine beklentilerin üzerinde büyümüş ve dünyada Çin'den sonra en yüksek büyüme oranını gerçekleştiren ikinci ülke olmuştur. Yılın ilk 9 ayında gerçekleşen %9.6'lık büyüme oranı ile de bu dönemde %9.4 büyüme kaydetmiş olan Çin'in önüne geçmiştir. Ekonomideki büyümenin yılın 3. çeyreğinde az da olsa hız kesmiş olmasında T.C. Merkez Bankası'nın kredilerdeki artışı frenlemek, cari açığı büyümenin ve enflasyonun yükselmesinin önüne geçmek amacıyla aldığı önlemler etkin olmuştur.

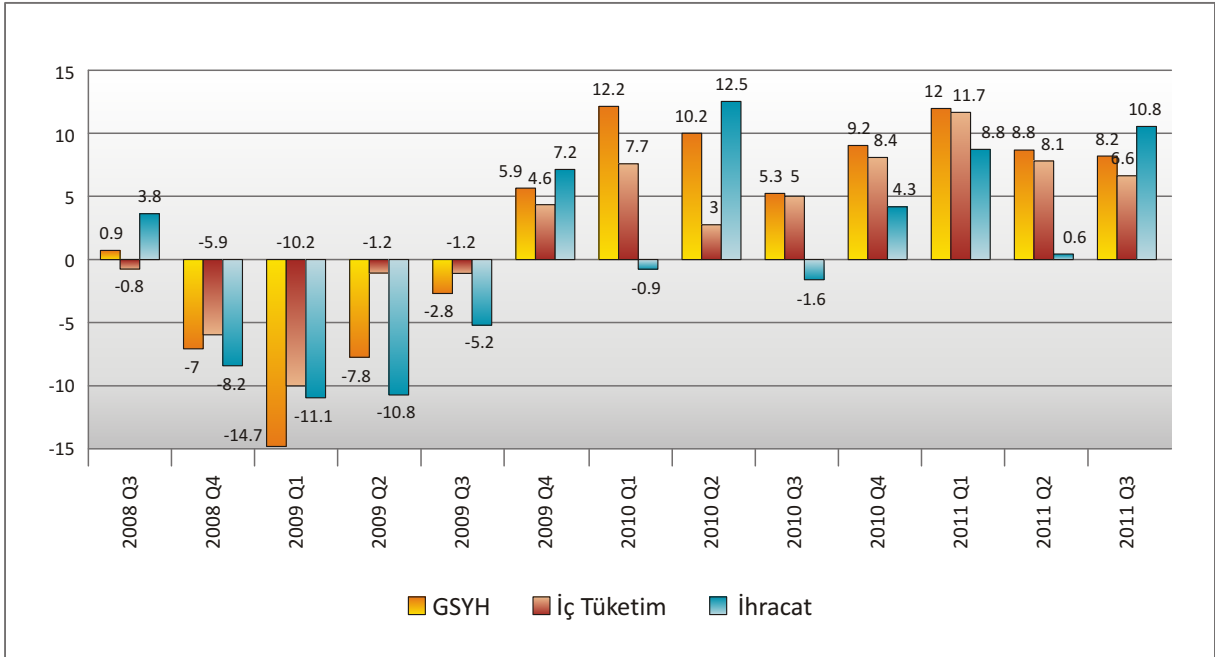
Yılın ilk dokuz aylık döneminde ise GSYH sabit fiyatlarla 85 139 milyar TL olmuştur. Kişi başına milli gelir ise 10 822 ABD Dolarına ulaşmıştır.

Önceki dönemlerden farklı olarak 2011'in 3. çeyreğinde gözlenen dikkat çekici bir gelişme, ağırlıklı olarak iç tüketimden kaynaklanan büyümenin yerini %10.8 oranında artış gösteren ihracatın alması olmuştur. İhracat artışında etkili olan bir numaralı faktör ise TL'nin değer kaybetmesidir.

Bu dönemde özel tüketim harcamaları %9.2, kamu tüketim harcamaları ise %10.2 oranında artmıştır. Özel sektör yatırımlarında kaydedilen artış %29'un üzerine çıkarken kamu yatırımlarındaki büyüme %5'te kalmıştır. İç talebin büyümeye katkısı %14'ten %7.7'ye gerilemiş olmakla birlikte ağırlığını sürdürmüştür.

GSYH/iç Tüketim/İhracat Gelişme Hızları (%)

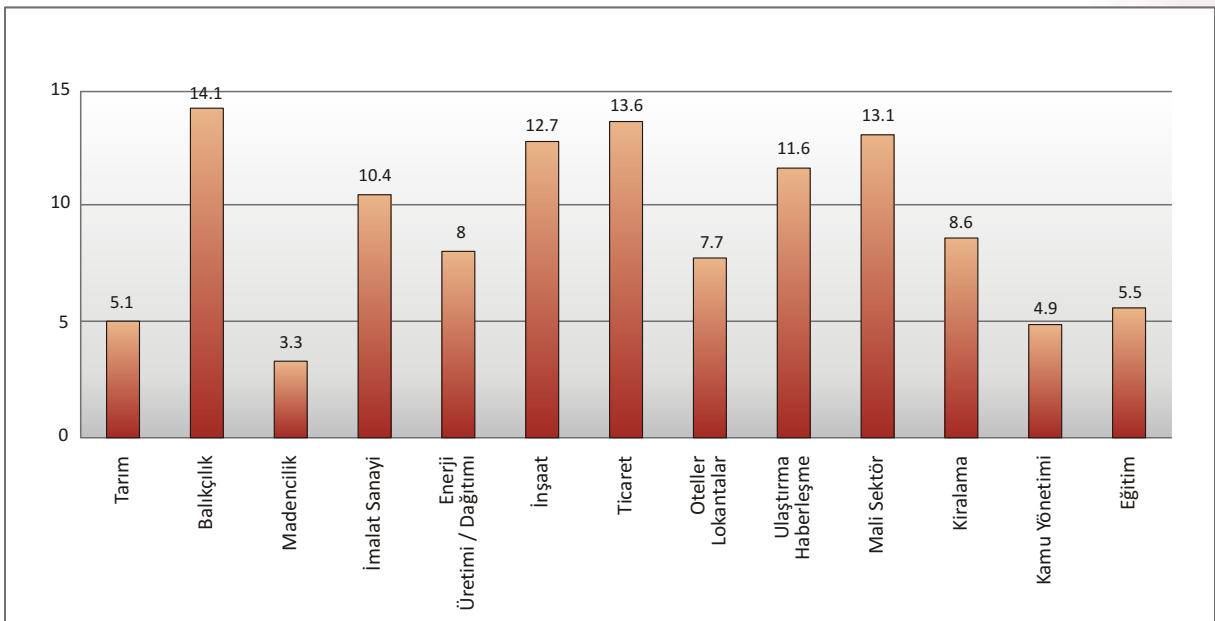

Kaynak: TÜİK

2011'in 3. çeyreğinde en çok büyüyen ilk 3 sektör sırasıyla mali sektör (%15.8), inşaat (%10.6) ve ulaştırma (%9.7) olmuştur. Bu dönemde GSYH'daki payı en büyük olan sektör %21.8 ile imalat sanayi olmuş, onu sırasıyla ulaştırma (%14), ticaret (%12), mali sektör (%11.8) ve inşaat (%5.5) izlemişlerdir.

2011 yılının ilk dokuz aylık döneminde çift haneli büyüme rakamlarını gerçekleştiren sektörler sırasıyla balıkçılık (%14.1), toptan ve perakende ticaret (%13.6), mali ve aracı kuruluş faaliyetleri (%13.1), inşaat (%12.7), ulaştırma depolama ve haberleşme (%11.6), imalat sanayisi (%10.4) olmuşlardır.

Alt Sektörlerin Gelişme Hızları (2011 - 9 aylık) (%)

Kaynak: TÜİK

	Tarım	Sanayi	Ticaret	İnşaat	GSYH
2007-9ay	6,814,181	20,169,623	11,464,351	4,871,031	75,197,395
2008-9ay	7,136,144	20,990,118	11,794,860	4,578,850	77,681,580
2009-9ay	7,423,832	18,405,286	10,172,063	3,700,975	71,343,083
2010-9ay	7,553,085	20,871,636	11,353,851	4,330,367	77,706,011
2011-9ay	7,956,221	22,955,419	12,810,390	4,878,662	85,139,293
2007 - 2011	%16.76	%13.81	%11.74	%0.16	%13.22
2008 - 2011	%11.49	%9.36	%8.61	%6.55	%9.60
2009 - 2011	%7.17	%24.72	%25.94	%31.82	%19.34
2010 - 2011	%5.34	%9.98	%12.83	%12.66	%9.57

Yılın ilk 9 aylık döneminde gerçekleşen %9.6 oranındaki büyümeye en güçlü katkı 6.4 puanla özel tüketimden gelmiş, devletin nihai tüketimi ise 1 puan katkı yapmıştır. Böylece toplam tüketim harcamalarının büyümeye katkısı 7.4 puana ulaşmıştır. Kamu ve özel sektörün gayri safi sabit sermaye oluşumu ile stok değişimlerinden oluşan yatırım harcamalarının bu dönemdeki GSYH büyümesine katkısı ise 5.3 puan olarak gerçekleşmiştir. Net dış ticaretin GSYH büyüme oranına katkısı ise eksi 3.1 puan olmuştur. Diğer bir deyimle net dış ticaret 9 aylık büyüme oranını 3.1 puan aşağıya çekmiştir. 2011'in ilk 9 aylık dönemindeki büyüme tüm bunların bileşkesi olarak gerçekleşmiştir.

Büyümede İç Tüketim Ağırlığı, Borçlar ve Tasarruflar

Büyümede iç tüketimin ağırlığından söz ederken bu tüketim sırasında ailelerin 210 milyar TL borçlanmış olduklarını da göz önünde tutmakta yarar vardır. TÜİK tarafından 27 Aralık 2011'de açıklanmış olan 2 önemli veri Türk insanının kazandığından çok daha fazlasını harcama eğilimine girdiğini, ayağını yorganına göre uzatmayıp krizde zora düştüğünü ortaya koymuştur.

TÜİK verilerine göre Türkiye'de yurtiçi tasarrufların GSYH'ya oranı son 10 yılda 3.2 puan azalmış, 2010 itibariyle %14.62 olmuştur. 2011'de ise %12 civarına gerilediği tahmin edilmektedir. Bu oran 2000 yılında %17.77 düzeyinde bulunuyordu. Türkiye'deki bu gerilemeye karşın Çin 2000-2010 döneminde tasarruflarını önemli ölçüde artırmış ve yurtiçi tasarruflarının GSYH'ye oranını %52.60'ya ulaştırmıştır. Tasarruf oranının kaygı verici bir biçimde gerilemesi ve tüketicinin aşırı borçlanması icraya çıkan araç ve gayrimenkul oranının bir önceki yıla göre %30 oranında artmasına da neden olmuş, icradan satılanlar arasında lüks araçlar, villalar ve yalılar dikkat çekici bir biçimde çoğalmıştır. Tüm bunlar "Türk halkının %45'i kazandığından daha fazla harcıyor" diyen Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ı haklı çıkarmıştır. Bazı ekonomi yorumcuları ise son bir yılda enflasyonun altında kalan faiz oranlarının tasarrufları caydırıcı etkisi olduğu görüşündedirler.

Yeri gelmişken, son yıllarda kamu kesiminin borç yükünün azaltılmasında sağlanan başarıya karşın özel sektörün dış borç yükünün hızla artmış olduğuna değinmekte de yarar vardır. Hazine Müsteşarlığı tarafından yayınlanan 2011 yılı üçüncü çeyrek dış borç stoku verilerine göre Türkiye'nin brüt dış borç stoku, 309.6 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiş, özel sektör borçlarının toplam içindeki payı %65.8 olmuştur.

Cari Açık

Ekonominin en önemli kırılganlığını oluşturmaya devam eden cari açık 2011 Ekim ayında ekonomideki yavaşlamaya paralel olarak hız kesmiş ve aylık bazda 4.2 milyar ABD Doları olmuştur. Yılın ilk 10 aylık döneminde ise bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla neredeyse %100'e yakın bir artışla 65 milyar ABD Dolarının üzerine çıkmıştır. Yıl sonunda 80 milyar ABD Dolarına yükselmesi, GSYH'ya oranının ise %10'u bulması beklenmektedir.

2011 yılında ihracat bir önceki yıla kıyasla %18.2 'lik bir artışla kriz öncesi dönemin de üzerine çıkarak 134.6 milyar ABD Doları olmuştur. Türkiye'nin en önemli pazarı olan Avrupa'daki daralmaya rağmen gerçekleşen bu performans artışında ihracatçıların Afrika başta olmak üzere alternatif pazarlara yoğunlaşmaları önemli rol oynamıştır. 2011'de en çok ihracat yapılan ülkeler sırasıyla Almanya, Irak, İngiltere, İtalya ve Fransa olmuşlardır.

İthalat ise 2011 yılı Kasım ayında 220.2 milyar ABD Dolarına ulaşmış, 2010 Kasım ayında %54.8 olarak gerçekleşmiş olan ihracatın ithalatı karşılama oranı Kasım 2011'de %59.6'ya yükselmiştir.

İthalat rakamının 2011 Aralık sonu itibarıyla 241 milyar ABD Dolarına ulaşması beklenmektedir. Bu rakam ithalat-ihracat dengesinin 104 milyar ABD Doları açık vermesi, ihracatın ithalatı karşılama oranının %56.3 olarak gerçekleşmesi ve ihracatın ithalata bağımlılığının devam etmesi anlamına gelmektedir.

İstihdam

TÜİK rakamlarına ve Başbakan Yardımcısı Ali Babacan'ın açıklamış olduğu bilgilere göre istihdam 2011'in üçüncü çeyreği itibarıyla geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyon 689 bin kişi artmış, işsiz sayısında 450 binin üzerinde azalma olmuş, *istihdamın istisnasız tüm sektörlerde güçlü artış göstermesi sonucunda işsizlik oranı, 2011 yılı üçüncü çeyreğinde %9.2 seviyesine gerilemiştir.*

Bazı ekonomistler büyüme-istihdam ilişkisine farklı açılardan bakmakta, ilk 3 çeyrekteki büyüme oranının %10'a yakın olmasına karşın istihdam artışının %6 civarında kalmış olmasını "istihdam yaratmayan bir büyüme" ile karşı karşıya olunduğu şeklinde yorumlamaktadırlar. Aynı çevreler, büyük ölçüde dış kaynak girişine ve ithalata dayanan büyümenin Türkiye'nin işsizlik sorununa çözüm olamadığı teşhisinde bulunmaktadır.

Bir diğer önemli soru, tarım sektörünün GSYH'daki payının %10'un altında kalmasına karşın istihdam artışının %30'a yakınının tarımdan kaynaklanmış görünmesi ve istihdamdaki payının %26'yı geçmesiyle ilgilidir. Benzer tutarsızlıklar tarım dışı sektörler için de geçerlidir. 2010 ilk çeyreğinden 2011'in üçüncü çeyreğine kadar %31 büyümüş olan bu sektörlerde de istihdam artışı %18'de kalmıştır.

Büyümesine eşdeğer oranda istihdam yaratamamış olan sektörler arasında sanayi, inşaat ve hizmetler de bulunmaktadır. Ticaret, ulaştırma, turizm, finans, eğitim, sağlık gibi alt dalları içeren hizmet sektöründe de son bir yılda 715 bin dolayında kişinin iş bulmuş olmasına karşın bu oran da sektördeki büyüme oranının yarı yarıya gerisindedir.

Enflasyon

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan verilere göre 2011 yılında tüketici fiyatları endeksi (TÜFE) %10.45, üretici fiyatları endeksi (ÜFE) ise %13.33 artmıştır. Aralık ayı itibarıyla 12 aylık ortalamalara göre yıllık enflasyon tüketici fiyatlarında %6.47, üretici fiyatlarında ise %11.09 olmuştur. Bu rakam Tüketici Fiyatları Endeksi (TÜFE)'nin 2008 yılının Aralık ayından bu yana ilk kez olmak üzere çift haneyi görmesi anlamına gelmektedir. Türkiye'nin 2011 sonu enflasyon hedefinin %5.5 olduğu anımsandığında çift haneli enflasyon, hedeften önemli ölçüde sapmanın yanı sıra psikolojik eşğin aşılması anlamına da gelmektedir.

T.C. Merkez Bankası için gösterge olan çekirdek enflasyon yerine açıklanan gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç fiyatlar Aralık'ta %0.06 gerilemiş, yıllık çekirdek enflasyon %8.12 olmuştur.

Bazı ekonomistlerin görüşüne göre, yükselen enflasyonun alt kalemlerindeki gelişmeler oluşan fiyat artışlarının talep baskısından değil yapısal sorunlardan kaynaklandığını göstermektedir. Yapısal enflasyonla başa çıkmanın yolu ise OVP'de (Orta Vadeli Program) vaat edilen yapısal reformların gerçekleştirilmesinden geçmektedir.

OVP'de 2012 yılı için öngörülen enflasyon oranı %5.2'dir. Ancak enflasyonun bu düzeyde kalması son derecede düşük bir olasılık olarak görülmektedir. Bir çok ekonomistin değerlendirmelerinde 2012 yılı enflasyonu için yapılan tahminler %8-9 düzeyindedir. Söz konusu tahminlere esas olan hususlardan biri de 2012'de enflasyonu azdıracığı için yeni vergi artışlarına gidilmese bile kur artışlarının frenlenmesinin mümkün olmayacağıdır.

GELECEĞE BAKIŞ

“2012'de Türkiye'yi neler bekliyor?” sorusunu yanıtlamaya çalışırken önce ekonominin güçlü ve zayıf yönlerini ortaya koymak ve sonra siyasi açıdan Ortadoğu'da, ekonomik açıdan da Avrupa'da yaşanacak olanların Türkiye'ye etkilerini irdelemek gerekmektedir.

Ekonominin en güçlü yanı “denk bütçe”ye sahip olunması ve kamu borcunun GSYH'ya oranının bugün borç krizi ile başa çıkmaya çalışan pek çok Avrupa ülkesinin epeyce gerisinde olmasıdır. Bu durum, dış kaynak girişi açısından Türkiye'nin çekiciliğini artırmaktadır.

Öte yandan büyümenin dış kaynağa, sıcak para girişine, yabancı sermayeye ve dış borca olan bağımlılığının ve bu durumda yüksek faiz, düşük kur uygulamasına gidilmesinin ekonomiyi kırılgan hale getirdiği de bir gerçektir. Dış borç tutarının, büyük bölümü özel sektöre ait olmak üzere, 300 milyar ABD Dolarını aşmış olması ve söz konusu borcun önemli bir bölümünün kısa vadeli olması bir diğer önemli sorun kaynağı olmaya adaydır.

Ekonominin kırılganlığını artıran bir diğer önemli sorun, ihracatın ithalatın ancak %55'ini karşılayabilmesidir (Kaynak: TÜİK, 20.11.2011 tarihli bülten). Büyümenin ihracata değil ithalata dayalı olması sorunu ve cari açık artışı kol kola ilerlemektedir. Yıl sonunda 80 milyar ABD Dolarına dayanacak olan ve milli gelire oranı %10'u geçmiş bir cari açık ekonominin geleceği açısından ciddi bir risk faktörü olmaya devam etmektedir.

Yukarıdaki saptamalar ışığında, 2012 yılı için endişeler taşıyan ekonomi çevreleri içinde bulunduğumuz küresel koşulların sıcak para girişini ve Türkiye'nin dışarıdan borç bulmasını kolaylaştırmadığı, tersine giderek zorlaştırdığı teşhisinde bulunmaktadırlar.

Aynı çevreler, ödemeler dengesi verilerine göre, Türkiye'ye aylık ortalama net sermaye girişinin yılın ilk çeyreğinde 7.6, ikinci çeyreğinde 8, üçüncü çeyreğinde ise 3.2 milyar ABD Doları olduğuna dikkat çekmekte, bu azalmanın 2008 ve 2009 yılları ile karşılaştırılması gerektiğinin altını çizmekte, 2012'de finansman koşullarının nasıl olacağı sorusuna verilecek yanıtın ekonominin 2012 büyümesinin ne düzeyde olacağına da ışık tutacağını ifade etmektedirler. Bu durum, Avrupa'daki gelişmelerin Türkiye için önemini bir kez daha ortaya çıkarmaktadır.

Dünyada ve Türkiye'de 2012 yılında ortaya çıkacak tabloyu büyük ölçüde Avrupa'da yaşanacakların belirleyeceği, mevcut tahminlerin ise Avrupa'da neredeyse “0” büyümeye işaret ettiği dikkate alındığında, Türkiye'nin 2012 hedeflerinin büyüme (%4), döviz kuru (1 ABD \$ = 1.7248 TL) ve enflasyon (%5.2) boyutlarıyla epeyce iddialı olduğu değerlendirilmektedir.

2012 ile ilgili olarak T.C Merkez Bankası Başkanı Erdem BAŞÇI'nın açıklamaları ise şöyledir: "2012 öngörülebilirliğin arttığı bir yıl olacak. Enflasyon hedeflemesi ve dalgalı kur rejimi devam edecek. Merkez Bankasının bir kur hedefi bulunmuyor. Piyasaya döviz likiditesi sağlanmaya devam edilecek. Önümüzdeki günlerde döviz satışı daha düşük olacak. Küresel koşullar gerektirirse 1 ay olan repo vadesi 3 aya çıkarılacak. Zorunlu karşılıklar 2012'de de kullanılmaya devam edecek. Kaldırıcı aşırı düzeylere çıkararak bankalara ek zorunlu karşılık uygulanacak. Kur ve emtia'nın enflasyon üzerindeki etkisi 5 puan olacak. 2012'de kredi büyümesine banka bazında sınırlama olmayacak. Döviz kurları olması gereken düzeyin üzerinde. Enflasyon Mayıs'ta tek haneye düşecek, son çeyrekte düşüş hızlanacak. 2012-2013-2014 enflasyon hedefi %5."

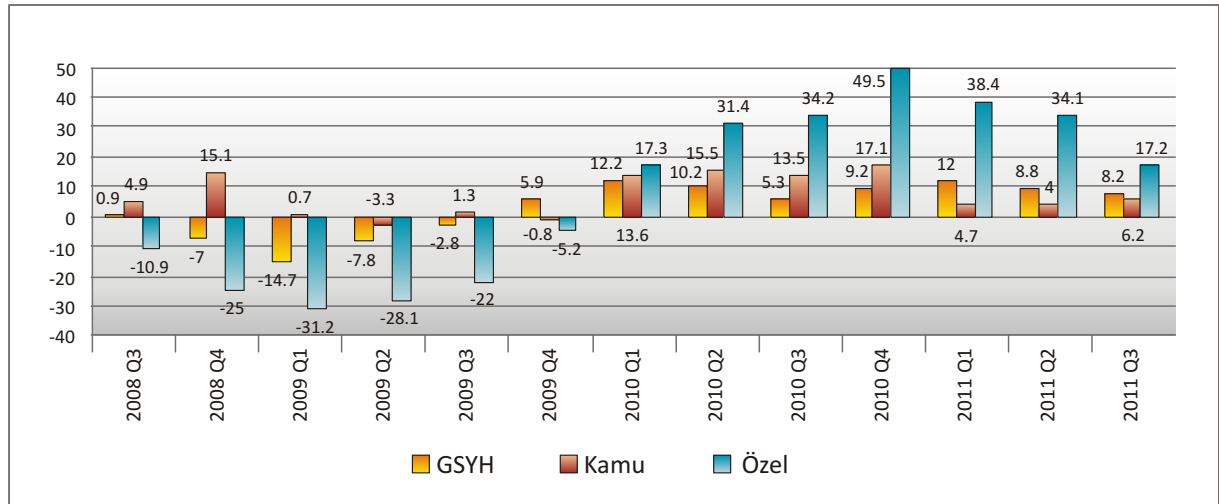
Türkiye'nin 2012 büyümesi için hükümetin %4, OECD'nin %3, IMF'nin %2, Morgan Stanley'in ise %2.7 büyüme öngörüsünde bulunmuş oldukları dikkate alındığında, olağan dışı gelişmeler yaşanmadığı takdirde Türkiye'nin yılı %1-3 arasında bir büyüme ile tamamlayacağını, bu tabloya Avrupa kaynaklı döviz çıkışı ile kur artışlarının da eklenmesi halinde 2012'de çift haneli enflasyona çıkılmasının ihtimal dahilinde olduğunu söylemek gerçekçi bir yaklaşım olacaktır.

İNŞAAT SEKTÖRÜ

2011 yılının 3. çeyreğinde inşaat sektörünün büyüklüğü 15 milyar TL'yi aşmıştır. Sektörün yılın 2. çeyreğinde %13.4 olan büyüme performansı kısmi bir gerilemeyle 3. çeyrekte %10.6 olmuştur. Bu duruma neden olan 3 faktör: Baz etkisi, sektördeki faaliyetlerin mevsimselliği ve yatırımcıların yeni yatırımlara yönelmek yerine mevcut projelerini tamamlamaya ve özellikle konut sektörü için geçerli olmak üzere stokları eritmeye yönelmiş olmalarıdır.

Yapı ruhsatlarındaki gerilemeye karşın, yapı kullanma izin belgelerinin yüzölçümünün artmaya devam etmesi bu teşhisi doğrulayıcı niteliktedir. Eylül 2011'de yapı ruhsatları 2010 Eylül ayına kıyasla yüzölçümü itibariye %21.58 oranında gerilerken, Yapı Kullanma İzin Belgelerinde yüzölçümü itibariyle %31.93 artış kaydedilmiştir. Bu tablo sektörün uzun vadeli yatırımlarda hala ihtiyatlı olduğuna işaret etmektedir. Yılın ilk 9 aylık döneminde ise yapı ruhsatı verilen yapıların yüzölçümü %8.3 düşmüş, yapı kullanma izin belgesi verilenlerin yüzölçümünde ise %27.8 gibi yüksek bir oranda artmıştır. Yapı ruhsatı verilen yapılarda konut %58.1'lik bir ağırlıkla birinci sırada yer almaya devam etmiştir.

GSYH/Kamu Sektörü Yatırımları/Özel Sektör Yatırımları Gelişme Hızları (%)

Kaynak: TÜİK

Bir diğer önemli gösterge özel sektör ile kamu sektöründeki inşaat yatırımlarının artış trendleri arasındaki farkın azalmasıdır. İnşaat sektöründe özel sektör yatırımlarının uzunca bir süredir kamu sektörü yatırımlarının önünde gittiği bilinmektedir. Bu tablo halen de devam etmektedir. Öte yandan 2011'in 2. çeyreğinde kamu inşaat yatırımlarındaki artışın %3.7, özel inşaat yatırımlarının ise %17.6 artış göstermiş olmasına karşın 3. çeyrekte aradaki fark azalmış, söz konusu oranlar kamuda %9.7, özel sektörde %11.6 olmuştur.

İnşaat malzemesi fiyatlarında yılın başından itibaren gözlemlenen artış trendi yılın 3. çeyreğinde de bir önceki çeyreğe kıyasla %5'e yaklaşan bir artış temposu ile devam etmiştir.

Konut satışlarında 3. çeyrekte, 2. çeyreğe göre tüketici talebi hız kesmiş ve bir önceki döneme göre %5.18'lik gerileme yaşanmıştır. Öte yandan konut satışlarında bir önceki yılın aynı dönemine göre %21.57'lik artış olmuştur. Ekim ayında Tüketicinin Konut İnşa Ettirme/Alma İhtimali bir önceki aya göre %16.12 oranında gerilemiştir. Konut Kredilerinde ise bir önceki aya kıyasla %1.67 artış kaydedilmiştir. Konut talebindeki durağanlığı kredi faizlerindeki yükselişle ve Avrupa'daki durgunluğa bağlı tedirginlikle açıklamak mümkündür.

2012 yılında sektöre ivme katabilecek 2 önemli konudan birincisi yabancıların mülk edinmesinin kolaylaştırılması ve kentsel dönüşüm alanında atılacak adımlar olacaktır.

Yapı Ruhsatları

2011 yılının ilk dokuz ayında bir önceki yılın ilk dokuz ayına göre belediyeler tarafından Yapı Ruhsatı verilen yapıların yüzölçümünde %8.3, bina sayısında %8.3 daire sayısında %8.1 oranında düşüş olurken yapıların değerinde ise %3.3 artış olmuştur.

2011 yılının ilk dokuz ayında Yapı Ruhsatına göre yapıların yüzölçümü 82 552 433 m2 iken bunun 48 011 436.m2'si (%58.1) konut, 20 771 103 m2'si (%25.2) konut dışı ve 13 769 894 m2'si (%16.7) ise ortak kullanım alanı olarak gerçekleşmiştir.

Yapı Ruhsatı, Ocak - Eylül ayları toplamı

	Göstergeler			Bir Önceki Yılın İlk Dokuz Ayına Göre Değişim Oranı (%)	
	2011	2010	2009	2011	2010
Bina Sayısı	67 075	73 157	68 531	-8,3	6,8
Yüzölçümü (m²)	82 552 433	90 039 630	71 834 193	-8,3	25,3
Değer (TL)	53 219 859 928	51 501 779 274	38 634 938 570	3,3	33,3
Daire sayısı	429 397	467 384	358 340	-8,1	30,4

Kaynak: TÜİK

Yapı Kullanma İzin Belgeleri

2011 yılının ilk dokuz ayında bir önceki yılın ilk dokuz ayına göre belediyeler tarafından Yapı Kullanma İzin Belgesi verilen yapıların yüzölçümünde %27.8, bina sayısında %24.1, değerinde %44.9, daire sayısında %31.5 oranında artış olmuştur.

2011 yılının ilk dokuz ayında Yapı Kullanma İzin Belgesine göre yapıların yüzölçümü 73.160.180.m2 iken bunun 44 945 774 m2'si (%61.4) konut, 18 453 152 m2'si (%25.2) konut dışı ve 9 761 254.m2'si (%13.4) ise ortak kullanım alanı olarak gerçekleşmiştir.

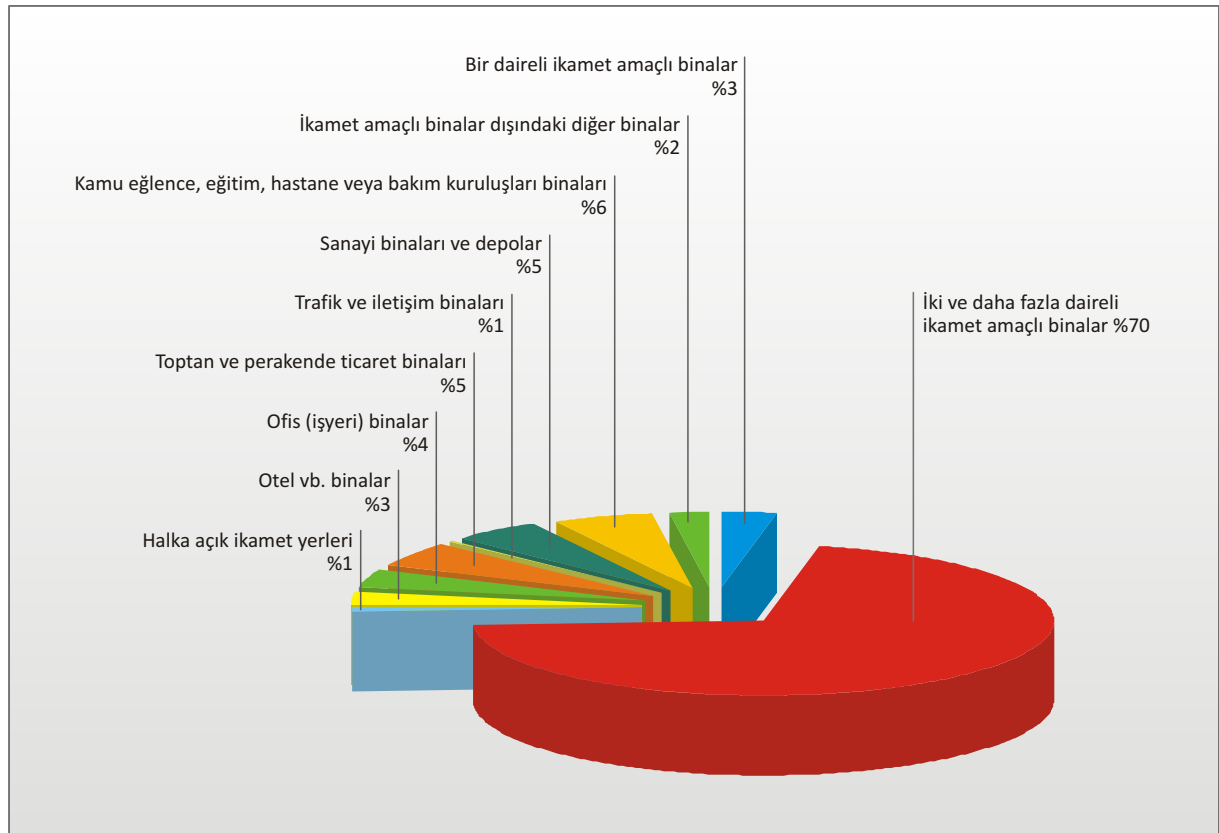

Yapı Kullanma İzin Belgesi, Ocak - Eylül ayları toplamı

	Göstergeler			Bir Önceki Yılın İlk Dokuz Aynaya Göre Değişim Oranı (%)	
Bina Sayısı	68 162	54 905	73 671	24,1	-25,5
Yüzölçümü (m²)	73 160 180	57 251 990	70 763 847	27,8	-19,1
Değer (TL)	45 706 492 445	31 539 310 087	36 991 853 163	44,9	-14,7
Daire sayısı	374 192	284 643	349 135	31,5	-18,5

Kaynak: TÜİK

Yapı Ruhsatlarının Yapı Çeşitlerine Göre Dağılımı (m² – 2011 İlk 9 Aylık Toplam)

İnşaat Sektöründe İstihdam

İnşaat sektöründe istihdam, yılın ikinci çeyreği sonunda 1 863 000 kişi ile rekor düzeye ulaşmıştır. TÜİK'in bu yılın 3. dönemine ilişkin "İnşaat İşgücü Girdi Endeksleri"ne göre üç aylık inşaat sektörü istihdam endeksi bu yılın 3. döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %0.5 azalmıştır.

Bina inşaatı sektörü istihdam endeksi ise %2.3 artarak 80.2'den 82'ye yükselirken, bina dışı inşaat sektörü istihdam endeksi %3.7 azalarak 126.6'dan 121.9'a gerilemiştir. İnşaat sektöründe çalışılan saat %1.3 oranında düşmüş, brüt ücret-maaş ise artmıştır.

Üç aylık inşaat sektöründe çalışılan saat endeksi bu yılın 3. döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre %1.3 azalmıştır. Bina inşaatı sektörü çalışılan saat endeksi %0.5 artarak 78.1'den 78.5'e yükselirken, bina dışı inşaat sektörü çalışılan saat endeksi ise %3.3 azalarak 128.3'ten 124.1'e gerilemiştir.

YURTDIŞI MÜTEAHHİTLİK

2011 yılının ilk 9 aylık döneminde Türk müteahhitlik firmaları tarafından yurtdışında üstlenilen 15 milyar ABD Doları tutarındaki projelerin ülkelere göre dağılımında, Türkmenistan %17.4'lük oranı ile birinci sırada yer almış, onu Türkmenistan (%17.4), Rusya Federasyonu (%16.7), Irak (%14.6) ve Suudi Arabistan (%7.7) izlemişlerdir. 2011 yılında göze çarpan önemli gelişmelerden birisi de Venezuela'da üstlenilen yeni işler olmuştur.

Ülkelere Göre Dağılım (2011*)

Ülkeler	Proje Bedeli (ABD \$)	Pay (%)
Türkmenistan	2,613,120,644	17.4
Rusya Federasyonu	2,510,355,109	16.7
Irak	2,192,585,645	14.6
Suudi Arabistan	1,162,933,645	7.7
Venezüella	1,093,234,222	7.2
Umman	691,398,612	4.6
Kazakistan	554,895,121	3.7
Katar	507,753,434	3.4
Hindistan	465,280,159	3.1
Afganistan	507,534,656	3.4
Diğer	2,706,471,170	18.2
TOPLAM	15,005,562,417	

* 2011 yılının ilk 9 aylık dönemi

2011 yılının ilk 9 ayında üstlenilen işlerde konut projeleri %13.3'lük bir pay ile ilk sırada yer almış, konut projelerini %12.4 ile yol/köprü/tünel ve %9.7 ile enerji projeleri izlemiştir.

Sektörel Dağılım (2011*)

Faaliyet Alanı	Proje Bedeli (ABD \$)	Pay (%)
Konut	1,990,666,631	13.3
Yol/köprü/tünel	1,866,892,466	12.4
Enerji	1,465,629,269	9.7
Ticaret merkezi	870,631,304	5.8

* 2011 yılının ilk 9 aylık dönemi

AVRUPA İNŞAAT SEKTÖRÜ*:

Eylül 2011'e kıyasla Ekim 2011'de inşaat sektörü üretimi Avro Bölgesinde (AB17) %1.4, AB27 Bölgesinde ise %1.3 gerilemiştir. Eylül ayında ise üretim bu bölgelerde sırasıyla %1.5 ve %1.1 oranlarında azalmıştır. Ekim 2010'a kıyasla Ekim 2011'de sektör Avro Bölgesinde %2.8, AB 27 Bölgesinde ise %2.0 küçülmüştür.

Aylık bazda kıyaslama

Ekim 2011 için veri temin edilebilmiş olan ülkelerde inşaat sektörü üretimi Eylül ayına kıyasla 7 ülkede azalmış, 4 ülkede yükselmiş, Çek Cumhuriyeti'nde ise aynı kalmıştır.

En büyük daralmalar Slovenya'da (-%14.1), Portekiz'de (-%9.7), Polonya ve Romanya'da (her ikisi de -%1.5) görülmüş, en yüksek büyüme oranları ise İsveç (%1.1), Birleşik Krallık (%0.6) ve Almanya'da (%0.4) kaydedilmiştir.

Bina inşaatları Avro Bölgesinde %1.2, AB27 Bölgesinde ise %1.4 azalmıştır. Bu oranlar Eylül'de sırasıyla %0.7 ve %1.3 olmuştu. Mühendislik yapısı inşaatları ise Avro Bölgesinde %1.6, AB27 Bölgesinde ise %1.4 azalmıştır. Bu oranlar Eylül ayında sırasıyla %1.6 ve %0.5 olmuştu.

Yıllık bazda kıyaslama

Ekim 2010'a kıyasla Ekim 2011'de veri temin edilebilen üye ülkelerde inşaat sektörü üretimi 10 ülkede azalmış, 3 ülkede ise artış göstermiştir. En büyük azalmalar Slovenya (-%25.3), Portekiz (-%11.3) ve Bulgaristan'da (%9.5) görülmüştür. Artışlar ise Polonya (%9.4), İsveç (%7.3) ve Almanya'da (%1.6) kaydedilmiştir.

Bina inşaatları Avro Bölgesinde %2.5, AB27 Bölgesinde ise %2.2 oranında azalmıştır. Bu oranlar bir önceki ay itibarıyla sırasıyla (+%0.3) ve (+%0.4) olmuşlardı. Mühendislik yapısı inşaatları ise Avro Bölgesinde %3.6, AB27 Bölgesinde ise %0.6 oranlarında azalmıştır. Bu oranlar Eylül ayı itibarıyla -%1.0 ve +%2.2 olmuşlardır.

(*) Kaynak: Eurostat

UFUK TURU

Nouriel ROUBINI

Ekonomist, 23 Kasım 2011

IMF Avrupa'yı kurtarmak için yeterli kaynağa sahip değildir.

Önümüzdeki 2-3 yıllık sürede Avro Bölgesinin neredeyse kesin denilebilecek bir biçimde hızlı tren enkazına dönüşerek dağılması olasılığı en az %50'dir.

Ali BABACAN

Başbakan Yardımcısı, 16 Kasım 2011

Önümüzdeki dönemde herkesin çok çok ihtiyatlı hareket etmesi gerek. Hiçbir şey sürpriz olmamalı bu dönemde. 'Ya biz bu kadarını da beklemiyorduk' dememeli kimse, öyle bir dönemden geçiyoruz. Ve içinden geçmekte olduğumuz dönem son yüzyılın hiçbir dönemi ile mukayese edilemeyecek karmaşıklıkta bir dönem.

Christine LAGARDE

IMF Başkanı, 20 Aralık 2011

Dünya ekonomisi tehlikeli bir süreçten geçmektedir. Küresel büyümenin hem 2011 hem de 2012'de %4 olacağı öngörüsünde bulunmuştuk. Ancak bugün durum daha da karanlık görünmektedir. Daha da kötüsü bir dizi aşağı yönlü risk vardır. Sorunun kaynağında kolektif bir güven bunalımı bulunmaktadır. Önlem alınmaması halinde dünya ekonomisinin azalan güven, gerileyen büyüme ve azalan istihdam boyutlarıyla aşağı yönlü bir sarmalın içine sürüklenmesi tehlikesi vardır. Günümüzün birbirine eklemlenmiş küresel ekonomisinde hiçbir ülke veya bölgenin bu riskler karşısında bağımsızlığı yoktur.

Mario DRAGHI

Avrupa Merkez Bankası (ECB) Başkanı, 19 Aralık 2011

Avro Bölgesinin kısa vadedeki büyüme görünümü finans piyasasındaki gerilimlerin Avro bölgesindeki ekonomik faaliyetleri baskılamaya devam ettiğini ve tablonun yüksek düzeyde belirsizlik içerdiğini göstermektedir. Avro bölgesindeki ekonomik etkinlik düzelecek olsa da bu toparlanma "Eurosystem" uzmanları tarafından Aralık ayı başında da tahmin edildiği gibi 2012 boyunca çok yavaş seyredecektir. Ancak yine de ciddi boyutlarda aşağı yönlü riskler varlığını sürdürmektedir.

Durmuş YILMAZ**T.C. Merkez Bankası Eski Başkanı, Akşam Gazetesi, 28 Kasım 2011**

Büyük krizden öğrendiğimiz 3 kazancımız var: Düşük enflasyon, sıkı maliye politikaları, görece düşük reel faiz. Bunları korumak zorundayız. Kimse “enflasyon biraz yükselsin” dememeli.

Samir AMİN**Mısırlı Ekonomist, “Arap Baharı mı?” Monthly Review, 02 Haziran 2011**

ABD ve Avrupa, Arap dünyasında Mali, Endonezya ve Filipinler'de olanların bir tekrarını istemektedir: “her şeyi aslında hiçbir şey değişmeyecek şekilde değiştirmek!” Buralarda, halk hareketleri diktatörlerinden kurtulduktan sonra, emperyalist güçler temel çıkarlarını korumak için kendi dış politika çıkarları ve neoliberalizm ile uyumlu hükümetler kurmaya koyulmuşlardır. Müslüman ülkelerde (Mali ve Endonezya), bu amaçla siyasal İslam'ı harekete geçirdikleri kaydedilmelidir.

Robert ZOELLICK**Dünya Bankası Başkanı, 16 Aralık 2011**

Amerika'nın notunun AAA'dan aşağıya indirilmesi bugünün finansını etkilememiştir. Ancak insanların bundan 10 yıl sonra geriye baktıklarında sinyalin alınmış olduğunu, dikkate alınıp alınmadığını ya da daha önce yapılmış olanların devam ettirildiğini söyleyecekleri olaylardan biri olabilecektir.

...AB yapısal reformları gerçekleştirme çabalarına hız vermeli ve rekabet gücünü geliştirmelidir.

